

УДК 130. 2

Бондаревич Ірина

**МОДЕРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ І ПОСТМОДЕРНІ
ІДЕНТИФІКАЦІЇ: ЕВОЛЮЦІЯ САМОВИЗНАЧЕННЯ**

Осмислюються характерні особливості премодерної і модерної ідентичності та постмодерних ідентифікацій, які складають зміст еволюції самовизначення людства.

Ключові слова: міфологеми, стратагеми, ідеологеми, особистісні міфологеми, постмодерні варіації ідентифікацій, еволюція самовизначення.

Bondarevych I. Modern identity and postmodern authentications: evolution of self-determination

The characteristic features of premodern, modern identity and postmodern authentications, which make maintenance of evolution of self-determination of humanity, are comprehended.

Keywords: mifologema, stratagema, ideologema, personality mifologema, postmodern variations of authentications, evolution of self-determination.

Бондаревич И. Современная идентичность и постмодерные идентификации: эволюция самоопределения

Осмысливаются характерные особенности премодерной, современной идентичности и постмодерных идентификаций, которые составляют содержание эволюции самоопределения человечества.

Ключевые слова: мифологема, стратагема, идеологема, личностная мифологема, постмодерные вариации идентификаций, эволюция самоопределения.

Пошуки ідентичності в епоху премодерну визначені метою утримання зв'язку з колективним підсвідомим. У цьому процесі очевидно є провідна роль *міфології*, яка відкриває шлях до не-свідомого, транслює образи сприйняття наших пращурів. Будучи одночасно і формою сприйняття довілля у всіх його вимірах, і зведенням архетипів, міфологія дозволяє винайти Належне, пов'язуючи Сучасне і Минуле у Вічності. Останнє надає, за сло-

вами Е. Еріксона, відчуття наступності та цілісності, які надихають до життя і в цілому дозволяють говорити про психолого-терапевтичну місію міфологічного.

Інший знов-таки премодерний спосіб знаходження власної ідентичності пов'язаний з усвідомленням власної творчої інтелектуальної здібності. У різних ступенях систематизації приклади таких пошуків можна зустріти в культурі будь-якого народу. Згадаємо обряд ініціації, після якого підліток дорослішав і відразу ставав повноцінним членом племені, отримуючи нове ім'я. Випробування, які пропонувалися, з одного боку, були дуже тісно пов'язані із традиційними заняттями, цінними для виживання знаннями і навичками, але вправність підлітка не в останню чергу залежала від його кмітливості, вміння нестандартно вирішити ситуацію. Йдеться про страгегемне мислення (артикульоване китайською культурою) – вміння знаходити нестандартні, непередбачувані рішення, пересуваючи точку зору у напрямку до закулісної, що, врешті-решт, дозволяє відкрити нове в давно знайомому. Останнє постає ефективним засобом уникнення стереотипів, дозволяючи вивільнити індивідуальні здібності, ідентифікувати власний творчий хист, тобто самоідентифікуватись.

Міфологія і страгегемна наука є артефактами культури премодерну. В епоху модерну виникають нові варіації пошуків ідентичності. Їх характерною ознакою є те, що з міфологією вони пов'язані лише опосередковано і в особливий спосіб пов'язані з образами, які є похідними від міфологічного досвіду. Різновидом *міфологем модерну є ідеологеми* – структуровані ідеї, що ґрунтуються на образах з колективного підсвідомого. Такими є креаціоністські релігії (напр. – християнство, іслам), соціальні утопії (напр. – Місто Сонця, Країна Какань) і політико-ідеологічні побудови (напр. – добрий цар, світле комуністичне майбутнє), які мають потужний потенціал, здатність достатньо довгий час маркувати параметри суспільної свідомості. Усі подані уявлення зростають на тлі образу Цілого, який має міфологічне походження.

В українській культурі впродовж XV–XVIII століть оформлюється міфологема *сродності*. Економічний розвиток і соціальні катаклізми першої половини XX століття зумовили появу низки нових міфологем: «конкордизм» В. Винниченка, «кларнетизм» П. Тичини, «азіатський ренесанс» М. Хвильового.

Міфологеми пізнього модерну меншою мірою пов'язані з міфологічними образами. Вони покликані до життя загостренням соціальних відносин і ґрунтуються безпосередньо на сучасних авторитетах. Міфологеми пізнього модерну мають просторовий характер. Моделями таких варіацій постає стратова, чи класова ідентичність. Її мета може бути сформульована так: стати таким, як ... ; постійно доводити свою належність до ...; жити, як і ...; як потрапити до ...

Зауважимо, що соціальні зразки сучасності постають чинником, що нівелює роль міфологічного. Останнє поступово витискується, залишаючи лише *уявлення* про сакральність, архетипічність, автентичність, тобто зняті значення. За таких умов змінюється і самоідентифікація людини. Людина пізнього модерну достатньо спритно оперує своїми уявленнями – з'являється можливість структурувати часопростір свого життя на зразок загальнолюдського (сакрального-профанного), що не може не вплинути на результат ідентифікації із власною самосвідомістю. Взагалі, накопичуючи самовпевненість щодо власного розуму, людина пізнього модерну майже не зважає на історичне коріння, вона готова починати відлік з себе. Так з'являються *особистісні міфологеми* – феномен автономного самовизначення параметрів індивідуальної свідомості.

Підсумуємо: в премодерних і модерних пошуках ідентичності досягнення мети (ототожнення зі своїм корінням і власною самосвідомістю) відбувається як збирання статичних образів у часі. Причому пізній модерн виявляє все меншу здатність людини сягнути психічного досвіду своїх пращурів, і як наслідок – обміління цих спроб у класовому шарі, або їх імітація в особистісних міфологемах. Зазначена ситуація характеризується як криза модерних пошуків ідентичності.

Сучасність позиціонує постмодерні варіації ідентифікацій, різноманіття яких може бути визначено диспозицією руйнівні-ефективні. Спільною рисою вони мають просторовий, зовнішньо спрямований, ситуативний характер [1]. У цьому сенсі постмодерні ідентифікації постають антитезою модерній ідентичності і зрощеній нею етиці антропоцентризму. Постмодерні варіації укорінюють людину в динамічному і процесуальному світі, здійснюються вони як налаштування людини на співвідчуття, порозуміння і співжиття зі світом. Останнє унеможливорює опозиційне ставлення до світу, чим сповнює велику нестачу.

Зважмо перспективи, що відкрились: перед сучасною людиною постало завдання діалектичного синтезу модерного самовизначення суб'єкта в часі (знаходження свого коріння) з постмодерним просторовим самовизначенням (знаходження свого ситуативного місця), синтезу, що дозволить гармонізувати життєві стосунки.

Література:

1. Бауман Зигмунт. Индивидуализированное общество / З. Бауман ; [пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева]. – М. : Логос, 2005. – 390 с.
2. Постмодернизм и культура: Материалы «круглого стола» // Вопросы философии. – 1993. – № 3. – С. 16.